

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY

JULIANE KOKOTT

prednesené 15. decembra 2005¹

I — Úvod

1. Uvedený prípad dáva podnet na presnejšie určenie právneho postavenia štátnych príslušníkov tretích štátov, ktorí sú rodinnými príslušníkmi občana Únie, pokiaľ ide o ich prístup na pracovný trh vo vnútri Spoločenstva.

3. Z tohto dôvodu luxemburský cour administrative² (ďalej len „vnútroštátny súd“) žiada Súdny dvor o výklad práva Spoločenstva a v podstate sa pýta, či je dotknutý príslušník tretieho štátu na základe ustanovení v súvislosti s voľným pohybom pracovníkov oslobodený od povinnosti mať pracovné povolenie.

II — Právny rámec

A — Právna úprava Spoločenstva

2. Dotknutou osobou je príslušník tretieho štátu, ktorý je zosobášený s luxemburskou štátnou príslušníčkou a spolu s ňou býva v Belgicku v blízkosti belgicko-luxemburských hraníc. Zatiaľ čo jeho manželka absolvovala v Belgicku odbornú prípravu a stáž, on sa chcel v Luxembursku zamestnať, avšak luxemburské úrady mu odopreli vydať pracovné povolenie.

4. Právny rámec Spoločenstva tohto prípadu je daný článkom 11 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva

1 — Jazyk prednesu: nemčina.

2 — Najvyšší správny súd.

(ďalej len „nariadenie č. 1612/68“)³ a má nasledujúce znenie:

„Ak štátny príslušník členského štátu vykonáva zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť na území iného členského štátu, jeho manželka/jej manžel a jeho deti mladšie ako 21 rokov alebo od neho závislé majú právo na prístup k zamestnaniu na celom území toho istého štátu a to aj vtedy, keď nie sú štátnymi príslušníkmi ani jedného z členských štátov.“

5. Preambula nariadenia č. 1612/68 ďalej stanovuje:

„... sloboda pohybu je základným právom pracovníkov a ich rodín; keďže mobilita pracovných síl v rámci spoločenstva musí byť jedným zo spôsobov, ktorými sa pracovníci zaručuje možnosť zlepšiť si svoje životné a pracovné podmienky a podporiť jeho spoločenský postup, pričom zároveň

pomáha uspokojiť požiadavky ekonomík členských štátov; keďže by sa malo potvrdiť právo všetkých pracovníkov v členských štátoch vykonávať činnosť podľa vlastnej voľby v rámci spoločenstva“ (tretie odôvodnenie),

„... právo na slobodu pohybu, ak sa má uplatňovať objektívne, slobodne a dôstojne, si vyžaduje, aby sa skutočne aj právne zabezpečilo rovnaké zaobchádzanie vo všetkých otázkach súvisiacich so samotným výkonom zamestnania a v možnosti prístupu k ubytovaniu a tiež odstránili prekážky mobility pracovníkov, najmä pokiaľ ide o právo pracovníka, aby ho sprevádzala jeho rodina, a o podmienky integrácie tejto rodiny v hostiteľskej krajine“ (piate odôvodnenie).

3 — Ú. v. ES L 257, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15. Článok 11 nariadenia č. 1612/68 bol zrušený a nahradený smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46, oprava v Ú. v. ES L 229, s. 35, ďalej len „smernica 2004/38“). Táto právna zmena však platí až s účinnosťou od 30. apríla 2006, a nemá teda význam pre skutkový stav konania vo veci samej.

6. Doplňujúc sa poukazuje na smernicu Rady 93/96/EHS z 29. októbra 1993 o práve študentov na pobyt⁴ (ďalej len „študentská

4 — Ú. v. ES L 317, s. 59; Mim. vyd. 06/002, s. 250. Smernica 93/96 bola zmenená a doplnená smernicou 2004/38. Táto právna zmena však platí až s účinnosťou od 30. apríla 2006, a nemá teda význam pre skutkový stav konania vo veci samej.

smernica“). Tu sa v článku 2 ods. 2 druhom pododseku uvádza:

„Manžel/manželka a nezaopatrené deti štátneho príslušníka členského štátu, ktorým bolo priznané právo na pobyt na území členského štátu, majú nárok začať vykonávať zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť kdekoľvek na území daného členského štátu, a to aj v prípade, že nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu.“

B — Vnútroštátne právo

7. Vnútroštátny súd podrobnejšie neoznámil, ktoré ustanovenia luxemburského práva sa použijú v spore vo veci samej. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania je však možné usudzovať, že osoby ako pán Cikotic, ktoré nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu Európskeho hospodárskeho priestoru, v Luxembursku potrebujú pracovné povolenie, ktorého udelenie sa môže zamietnuť okrem iného z dôvodov politiky pracovného trhu⁵.

5 — Zo spisu v rámci doplnenia vyplýva, že v tomto prípade uplatnili luxemburské orgány predovšetkým nasledujúce predpisy vnútroštátneho práva: článok 27 zákona z 28. marca 1972 v znení zmenenom a doplnenom znením [Loi modifiée du 28 mars 1972 concernant 1) l'entrée et le séjour des étrangers; 2) le contrôle médical des étrangers; 3) l'emploi de la main-d'œuvre étrangère] a článok 10 veľkovejvodskej vyhlášky z 12. mája 1972 v znení zmenenom a doplnenom znením (Règlement grand-ducal modifié du 12 mai 1972 déterminant les mesures applicables pour l'emploi des travailleurs étrangers sur le territoire du Grand-Duché de Luxembourg).

III — Skutkový stav a konanie vo veci samej

8. Pani Cynthia Mattern je štátnou príslušníčkou Luxemburska. Je vydatá za pána Hajrudin Cikotic, ktorý je podľa údajov vnútroštátneho súdu „juhoslovanským štátnym príslušníkom“.

9. Začiatkom roku 2003 bývali obaja manželia spolu v obci Athus (Aubagne) v Belgicku. Tu absolvovala pani Mattern odbornú prípravu v odbore pomocný rodinný a sanitárny pracovník⁶, ako aj odbornú stáž⁷. Zo spisu vyplýva, že pani Mattern dostala 30. júna 2003 od svojej belgickej odbornej školy záverečné vysvedčenie⁸. Na obdobie od 15. júla 2003 mala pracovnú zmluvu na dobu neurčitú s firmou z Petange v Luxemburskom veľkovejvodstve, pričom je však nejasné, kedy bola táto pracovná zmluva uzatvorená.

10. Rovnako tak na jar roku 2003 sa pán Cikotic z Belgicka snažil získať zamestnanie

6 — „Formation d'auxiliaire familiale et sanitaire à l'enseignement secondaire professionnel“.

7 — Zo spisu vyplýva, že išlo o stáž sanitárnej pracovníčky („aide soignante“) v období od marca do júna 2003.

8 — „Certificat de qualification de sixième année de l'enseignement secondaire professionnel“ predbežne vystavený Athénée Royal Athus 30. júna 2003 v Aubagne (Athus).

ako pracovník v Luxembursku. Dňa 18. marca 2003⁹ odovzdala firma z Ernster v Luxemburskom veľkovoľvodstve oznámenie o prijatí do zamestnania pre pána Cikotic a požiadala zároveň pre neho o pracovné povolenie¹⁰.

v Belgicku, pani Mattern však medzičasom pracuje ako zamestnankyňa v súkromnom sektore v Luxembursku¹².

11. Rozhodnutím zo 14. júla 2003 odmietol luxemburský minister práce a zamestnanosti¹¹ udelenie pracovného povolenia pre pána Cikotic, pretože na luxemburskom úrade pre zamestnanosť sa neprihlásil dostatočný počet kvalifikovaných záujemcov o prácu a občanom štátov Dohody o európskom hospodárskom priestore sa musí poskytnúť prednostný prístup k voľným pracovným miestam. Okrem toho zamestnávateľ neohlásil toto pracovné miesto ako voľné a v rozpore s predpismi ho obsadil od 17. marca 2003 pánom Cikotic.

IV — Návrh na začatie prejudiciálneho konania a konanie pred Súdny dvorom

14. Dňa 11. februára 2005 prerušil luxemburský Cour administrative konanie a predložil Súdnemu dvoru Európskych spoločenstiev túto prejudiciálnu otázku:

12. Proti odmietavému rozhodnutiu teraz vystupujú manželia Mattern a Cikotic cestou správneho súdnictva, pričom namietajú predovšetkým porušenie ustanovení práva Spoločenstva. V súčasnosti sa právny spor prejednáva na druhej inštancii na luxemburskom cour administrative.

13. Pokiaľ je známe, pani Mattern a pán Cikotic bývajú aj naďalej spolu v Athus

„Majú sa normy Spoločenstva týkajúce sa voľného pohybu pracovníkov uplatňovať na situáciu štátneho príslušníka tretieho štátu, manžela/manželky príslušníka Spoločenstva, ktorý v inom ako svojom členskom štáte vykonal odbornú prípravu a stáž, a môže byť z tohto dôvodu druhá osoba, ktorá nie je príslušníkom Spoločenstva, oslobodená od povinnosti získať pracovné povolenie na základe noriem zaručujúcich príslušníkom Spoločenstva a ich rodinným príslušníkom, štátnym príslušníkom tretích štátov, právo voľného pohybu pracovníkov?“

9 — Dátum doručenia luxemburskej správy pre zamestnanosť („Administration de l'Emploi“).

10 — „Déclaration d'Engagement tenant lieu de demande en obtention du permis de travail“.

11 — Ministre du Travail et de l'Emploi.

12 — Čo sa toho týka, pozri neprotirečiace si údaje v podaniach žalobcov v oboch stupňoch konania vo veci samej.

15. Písomné pripomienky odovzdala Súd-
nemu dvoru nemecká vláda, vláda Spojeného
kráľovstva a Komisia.

17. Odhladiac od zvláštnych práv, ktoré
síce môžu vyplývať v rámci asociačnej
dohody¹³, nemá príslušník tretieho štátu
pri súčasnom stave žiadny *originálny nárok*
podľa práva Spoločenstva na prístup na trh
práce v členskom štáte¹⁴.

V — Posúdenie

16. V návrhu na začatie prejudiciálneho
konania sa vnútroštátny súd v podstate pýta,
či sa môže príslušníkovi tretieho štátu brániť
v tom, aby začal vykonávať zamestnanie
v členskom štáte, ak sú dané nasledujúce
okolnosti:

18. Môže však mať *odvodené právo* začať
vykonávať zamestnanie v členskom štáte, ak
je manželom alebo dieťaťom tam činného
migrujúceho pracovníka (článok 11 nariade-
nia č. 1612/68). To isté platí pre manželov
alebo dieťa občana Únie, ktorý vykonávajúc
svoje právo voľného pohybu ako študent
býva v tomto členskom štáte (článok 2 ods. 2
druhý pododsek smernice 93/96)¹⁵.

— Príslušník tretieho štátu je zosobášený
s príslušníkom tohto členského štátu.

— Jeho manželka absolvovala v inom člen-
skom štáte odbornú prípravu a stáž.

— Obaja manželia bývajú spolu v inom
členskom štáte.

13 — Článkom 28 Dohody o Európskom hospodárskom priestore
(Ú. v. ES L 1, 1994, s. 3; Mím. vyd. 11/052, s. 3) sa napríklad
uskutočnilo úplné rozšírenie voľného pohybu pracovníkov na
oblasť Európskeho hospodárskeho priestoru; pre Švajčiarov
platí Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho
členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederá-
ciou na strane druhej, o voľnom pohybe osôb (Ú. v. ES L 114,
2002, s. 6). Menej rozsiahla je však Asociačná dohoda medzi
Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom
(Ú. v. ES 217, 1964, s. 3685; Mím. vyd. 11/011, s. 10)
a s ňou súvisiace prevádzacie ustanovenia v rozhodnutí
asociačnej rady č. 1/80 z 19. septembra 1980 o vývoji
asociácie (pozri okrem iného článok 12 asociačnej dohody
a článok 6 rozhodnutia č. 1/80).

14 — K novému vývoju v tejto oblasti pozri návrh Komisie pre
smernicu Rady o podmienkach vstupu a pobytu príslušníkov
tretích krajín na účel vykonávania zamestnania alebo
samostatnej zárobkovej činnosti [*neoficiálny preklad*],
KOM(2001) 386, konečné znenie (Ú. v. C 332 E, 2001,
s. 248); pozri pre budúcnosť aj smernicu Rady 2003/109/ES
z 25. novembra 2003 o právnom postavení štátnych
príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým
pobytom (Ú. v. EÚ L 16, 2004, s. 44; Mím. vyd. 19/006, s. 272)
a tam predovšetkým články 11 a 14.

15 — S účinnosťou od 30. apríla 2006 platí odpovedajúca
horizontálna úprava podľa článku 23 smernice 2004/38 pre
rodinných príslušníkov štátnych príslušníkov Únie. Nahradza
článok 11 nariadenia č. 1612/68, ako aj článok 2 ods. 2 druhý
pododsek smernice 93/96.

19. Pri rozbere týchto predpisov sa bližšie nezaoberám problémami práva na vstup a pobyt ani prípadným porušením ustanovení práva Spoločenstva. Podľa týchto informácií neexistujú totiž ani podklady pre domnienku ilegálneho pobytu pána Cikotic v Spoločenstve, ani náznak zdanlivého manželstva alebo len naoko uskutočnenej zmeny bydliska manželov Cikotic a Mattern v Belgicku.

luxemburskú manželku, pani Mattern, ktorá vykonáva stáž v Belgicku, možno považovať za pracovníčku v zmysle tohto ustanovenia.

22. Pojem pracovníka v zmysle článku 39 ES a nariadenia č. 1612/68 je pojmom práva Spoločenstva, ktorý sa podľa ustálenej judikatúry nemá vykladať zužujúco.¹⁶

A — Odvodené právo začať vykonávať zamestnanie podľa článku 11 nariadenia č. 1612/68

20. Odvodené právo na prístup na trh práce môže pre pána Cikotic vyplývať najskôr z článku 11 nariadenia č. 1612/68, na ktorý vyslovene poukazuje vnútroštátny súd v svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Pán Cikotic sa môže odvolávať na tento predpis, pokiaľ spadá do jeho osobnej a územnej pôsobnosti.

23. Základnou charakteristickou črtou pracovnoprávneho vzťahu je, že jedna osoba vykonáva činnosti v určitom čase v prospech inej osoby a pod jej vedením, za čo dostáva odmenu¹⁷.

24. Pre vlastnosť pracovníka v zmysle práva Spoločenstva nemá význam, že je zamestna-

1. Osobná pôsobnosť: manžel/manželka pracovníka

21. Pán Cikotic spadá do osobnej pôsobnosti článku 11 nariadenia č. 1612/68, ak jeho

¹⁶ — Rozsudky z 23. marca 2004, Collins, C-138/02, Zb. s. I-2703, bod 26; zo 7. septembra 2004, Trojani, C-456/02, Zb. s. I-7573, bod 15, a zo 17. marca 2005, Kranemann, C-109/04, Zb. s. I-2421, bod 12. Pozri okrem toho rozsudky z 19. marca 1964, Unger, 75/63, Zb. s. 381, 396 a nasl.; z 23. marca 1982, Levin, 53/81, Zb. s. 1035, body 11 a 13; z 3. júla 1986, Lawrie-Blum, 66/85, Zb. s. 2121, bod 16; z 31. mája 1989, Bettray, 344/87, Zb. s. 1621, bod 11; z 26. februára 1992, Bernini, C-3/90, Zb. s. I-1071, bod 14; z 8. júna 1999, Meeusen, C-337/97, Zb. s. I-3289, bod 13, a z 19. novembra 2002, Kurz, C-188/00, Zb. s. I-10691, bod 32.

¹⁷ — Rozsudky Lawrie-Blum, bod 17; Bettray, bod 12; Bernini, bod 14; Meeusen, bod 13; Kurz, bod 32; Collins, bod 26; Trojani, bod 15 a Kranemann, bod 12, už citované v poznámke pod čiarou 16.

necký vzťah podľa vnútroštátneho práva právnym vzťahom *sui generis*, aká je úroveň produktivity dotknutej osoby, pôvod zdrojov, z ktorých je vyplácaná odmena, ani obmedzená výška odmeny¹⁸. Za pracovníka je potrebné považovať každého, kto vykonáva skutočné a účinné činnosti s výnimkou činností, ktoré sú tak obmedzené, že sa javia ako čisto okrajové a vedľajšie.¹⁹

25. Podľa toho sa aj ten, kto vykonáva v rámci odbornej prípravy sťaž, považuje za pracovníka, ak sa sťaž vykonáva za podmienok skutočnej a účinnej platenej činnosti v zamestnaneckom pomere²⁰.

26. Či pani Mattern spĺňa tieto kritériá, nemožno podľa informácií, ktoré sú k dispozícii, posudzovať s konečnou platnosťou. Aj tak by ale nebol Súdny dvor v konaní o prejudiciálnej otázke podľa článku 234 ES oprávnený rozhodovať o skutkovom stave vo veci samej alebo uplatniť ním vykladané

predpisy Spoločenstva na vnútroštátne opatrenia alebo situácie²¹. Je skôr úlohou vnútroštátneho súdu urobiť v tomto smere potrebné zistenia.

27. Keďže sťaž uskutočnená v rámci odbornej prípravy je určená predovšetkým na to, aby rozvinula pracovné schopnosti, je vnútroštátny súd pri posúdení otázky, či išlo o skutočnú a účinnú činnosť, oprávnený okrem iného skúmať, či dotknutá osoba vykonala dostatočný počet hodín na to, aby sa oboznámila s prácou²².

28. Okrem toho sa vnútroštátny súd má uistiť, či pani Mattern poberala za svoju odbornú sťaž čo i len obmedzenú odmenu. Len v tom prípade ju možno považovať za pracovníčku.

29. Od zistení uskutočnených vnútroštátnym súdom teda nakoniec závisí, či pán Cikotic ako manžel pani Mattern spadá do

18 — Rozsudky Levin, bod 16; Lawrie-Blum, body 20 a 21; Betray, body 15 a 16; Kurz, bod 32; Trojani, bod 16, a Kranemann, bod 17, už citované v poznámke pod čiarou 16.

19 — Rozsudky Betray, bod 13; Bernini, bod 14; Meusen, bod 13; Collins, bod 26; Trojani, bod 15, a Kranemann, bod 12, už citované v poznámke pod čiarou 16.

20 — Rozsudok Bernini, bod 15, podobne rozsudky Lawrie-Blum, body 19 až 21, a Kranemann, bod 13, už citované v poznámke pod čiarou 16.

21 — Ustálená judikatúra; pozri z najnovšieho obdobia rozsudok z 9. júna 2005, HLH Warenvertriebs GmbH, C-211/03, Zb. s. I-5141, bod 96.

22 — Rozsudok Bernini, už citovaný v poznámke pod čiarou 16, bod 16.

osobnej pôsobnosti článku 11 nariadenia č. 1612/68.

období na jar roku 2003²⁵ aj absolvovala odbornú prípravu ako aj stáž, pričom pán Cikotic v rovnakom období nežiadal o prístup na trh práce v *tomto*, ale v *inom* členskom štáte — v Luxembursku.

2. Územná pôsobnosť: miesto výkonu zárobkovej činnosti

30. Pán Cikotic spadá do územnej pôsobnosti článku 11 nariadenia č. 1612/68 v prípade, ak jeho manželka, pani Mattern, vykonáva „na území členského štátu“²³ zamestnanie²⁴ alebo ak by chcel sám na území „tohto členského štátu“ vykonávať zamestnanie.

31. Tento prípad sa vyznačuje tým, že manželia Cikotic a Mattern bývajú spolu v Belgicku a pani Mattern tam v rozhodnom

32. Na takýto stav veci sa článok 11 nariadenia č. 1612/68 nepoužije, pretože jeho znenie vyžaduje, aby miesto zamestnania pracovníka pochádzajúceho zo Spoločenstva a jeho manžela/manželky pochádzajúceho/pochádzajúcej z tretieho štátu sa nachádzalo v *tom istom členskom štáte* (na celom území „toho istého štátu“). Na to výstižne poukazujú aj vlády zúčastnené na konaní, ako aj Komisia.

33. Právo na prístup k zamestnaniu podľa článku 11 nariadenia č. 1612/68 neposkytujú rodinným príslušníkom migrujúceho pracovníka žiadne originálne právo voľného pohybu. Ako vyplýva aj z ostatných ustanovení v článkoch 10 až 12 nariadenia č. 1612/68, slúži skôr *migrujúcemu pracovníkovi*, ku ktorého rodine patrí príslušník tretieho štátu ako manžel/manželka alebo závislé dieťa. Uvedené predpisy sú časťou úpravy, ktorou majú byť odstránené všetky prekážky mobility *migrujúcich pracovníkov*, najmä pokiaľ ide o právo pracovníka, aby ho

23 — Tak aj francúzske, talianske, portugalské a holandské znenie predpisu. Oproti tomu sa hovorí v dánskej, anglickej, fínskej, švédskej a španielskej verzii článku 11 nariadenia č. 1612/68 o výkone činnosti na území *iného* členského štátu.

24 — Alternatíva výkonu samostatnej zárobkovej činnosti, ktorá je taktiež spomenutá v článku 11 nariadenia č. 1612/68, nemá v tomto prípade žiaden význam.

25 — Je potrebné pripomenúť, že pán Cikotic na jar roku 2003 z Belgicka hľadal prácu v Luxemburgu a luxemburská firma požiadala pre neho 18. marca 2003 na tamojších úradoch o pracovné povolenie. Zamietavé rozhodnutie luxemburského ministra práce a zamestnanosti je zo 14. júla 2003.

sprevádzala jeho rodina, a o podmienky integrácie jeho rodiny v *hostiteľskej krajine*²⁶.

Zlepšenie životných podmienok ako spoločenský postup, o ktorom sa hovorí v tom istom odôvodnení, môžu byť často lepšie dosiahnuté, ak vedľa migrujúceho pracovníka prispieva príjmom na zaopatrenie rodiny v mieste aj jeho manžel/manželka.

34. V tomto zmysle smeruje aj článok 11 nariadenia č. 1612/68 iba k tomu, aby uskutočnil právo voľného pohybu *migrujúceho pracovníka* podľa článku 39 ES a pritom ochránil jeho právo, ako aj práva jeho príslušníkov na rodinný život, ako je to v neposlednom rade vyjadrené v článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd²⁷ a teraz aj v článku 7 Charty základných práv Európskej únie²⁸. So zreteľom na uvedené treba pochopiť, ak tretie odôvodnenie nariadenia č. 1612/68 označuje voľný pohyb ako „základné právo pracovníkov a ich rodín“.

35. Vzhľadom na tento integračný cieľ neplatí právo rodinných príslušníkov migrujúceho pracovníka na zamestnanie v celom Spoločenstve, ale je obmedzené len na členský štát, v ktorom je migrujúci pracovník činný.

36. Bez pochybností sa pritom nedá vždy realizovať ideálny prípad, kde nielen migrujúci pracovník, ale aj jeho rodinní príslušníci bývajú, pracujú a študujú na tom istom mieste. S cieľom, aby bola ich integrácia v hostiteľskej krajine zaručená čo najlepšie, môže byť prípadne potrebné, aby rodinní príslušníci migrujúceho pracovníka boli v blízkom okolí spoločného bydliska podľa vhodných miest.

37. Táto potreba je vyjadrená v znení článku 11 nariadenia č. 1612/68: manžel/manželka a deti migrujúceho pracovníka majú právo „na území toho istého členského štátu“ na prístup k zamestnaniu, t. j. aj na iných

26 — Piate odôvodnenie nariadenia č. 1612/68. K významu rodinného života v rámci ustanovení o voľnom pohybe pozri rozsudky zo 14. apríla 2005, Komisia/Španielsko, C-157/03, Zb. s. I-2911, bod 26; z 25. júla 2002, MRAX, C-459/99, Zb. s. I-6591, bod 53; z 11. júla 2002, Carpenter, C-60/00, Zb. s. I-6279, body 38, 39 a 42; z 11. apríla 2000, Kaba, C-356/98, Zb. s. I-2623, bod 20, a z 13. novembra 1990, Di Leo, C-308/89, Zb. s. I-4185, bod 13.

27 — Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaný 4. novembra 1950 v Ríme.

28 — Ú. v. C 364, 2000, s. 1. Charta základných práv Európskej únie síce ako taká ešte nemá záväzné právne účinky ako primárne právo, ako prameň právneho poznania však dáva vysvetlenie o základných právach garantovaných právom Spoločenstva. Pozri v tejto súvislosti už moje návrhy z 8. septembra 2005, Parlament/Rada, C-540/03, vec v konaní pred Súdnyim dvorom, bod 108, a zo 14. októbra 2004, Berlusconi a i., C-387/02, C-391/02 a C-403/02, rozsudok z 3. mája 2005, poznámka pod čiarou 83; v rovnakom zmysle návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Póiares Maduro 29. júna 2004, Nardone, C-181/03 P, Zb. s. I-199, bod 51; generálny advokát Mischo 20. septembra 2001, Booker Aquaculture a Hydro Seafood, C-20/00 a C-64/00, Zb. s. I-7411, bod 126; generálny advokát Tizzano 8. februára 2001, BECTU, C-173/99, Zb. s. I-4881, bod 28, ako aj generálny advokát Léger 10. júla 2001, Hautala, C-353/99 P, Zb. s. I-9565, body 82 a 83; opatrný generálny advokát Alber 24. októbra 2002, Evans, C-63/01, Zb. s. I-14447, bod 80.

miestach, ako je miesto spoločného bydliska, prípadne miesta zamestnania migrujúceho pracovníka.

toho, aby musel cestovať za prácou do vzdialenejších belgických miest, a síce do Bruselu alebo do Namuru.

38. Treba pripustiť, že v pohraničných regiónoch susedných členských štátov, ktoré často ležia bližšie, je možné skôr nájsť vhodné miesto ako „na celom území“ prijímajúceho štátu. Tak napríklad zo Salzburgu je nákladnejšie orientovať sa na Viedeň ako na bezprostredne susedné Horné Bavorsko (Nemecko) a vzdialenosť z Thionville (Francúzsko) do Luxemburgu je zreteľne menšia ako do Paríža alebo Marseille. Práve v hraničnom regióne medzi Belgickom, Luxemburskom, Francúzskom a Nemeckom sú *cezhraniční pracovníci*²⁹ rozšíreným fenoménom. Aj belgické mesto Athus, kde spolu bývajú pán Cikotic a pani Mattern, leží v bezprostrednej blízkosti luxemburských hraníc. Odtiaľ je to len asi 47 km do sídla možného zamestnávateľa pána Cikotic v luxemburskom Ernster³⁰. Určite by to teda bolo pre integráciu a spoločný rodinný život manželov Mattern a Cikotic v Belgicku výhodou, ak by pán Cikotic mohol pracovať v Luxemburskom veľkovoľvodstve, namiesto

39. Takéto zárobkové možnosti pre príslušníkov tretích štátov *aj cez hranice vo vnútri Spoločenstva* však článok 11 nariadenia č. 1612/68 pri súčasnom stave práva Spoločenstva nepriznáva. Zákonodarca Spoločenstva síce možnosti výkonu zamestnania pre dotknutý okruh osôb prísne neobmedzil na miesto výkonu migrujúceho pracovníka, ale rozšíril ho na podporu integrácie a na zvýšenie šancí na vhodnejšie pracovné miesta na celé územie príslušného prijímajúceho štátu. Zákonodarca však dosiaľ zreteľne nerozhodol o rozšírení práva rodinných príslušníkov na výkon zamestnania aj cez hranice príslušného prijímajúceho štátu, hoci len na oblasť v blízkosti hraníc v najbližšom okruhu bydliska rodiny migrujúceho pracovníka.

40. Za súčasného stavu práva Spoločenstva preto platí:

29 — V článku 1 písm. f) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. EÚ L 166, s. 1; Mim. vyd. 05/005, s. 72, oprava v Ú. v. EÚ L 200, s. 1) sa nachádzajú nasledujúce definície pojmu cezhraničný pracovník: „cezhraničný pracovník“ — znamená každú osobu, ktorá vykonáva činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba v členskom štáte a ktorá má bydlisko v inom členskom štáte, do ktorého sa vracia spravidla denne alebo aspoň raz za týždeň;“ podobne už v článku 1 písm. b) nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 149, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 35).

30 — Túto cestu možno prejsť autom za cca 36 minút, z toho 21 minút (35 km) po diaľnici (podľa informácií z www.viamichelin.de a www.map24.de, naposledy navštívených 9. novembra 2005).

Na základe článku 11 nariadenia č. 1612/68 nevzniká príslušníkovi tretieho štátu žiadne právo na prístup k zamestnaniu v inom členskom štáte ako v tom, v ktorom je práve teraz zamestnaný jeho manžel/manželka ako štátny príslušník členského štátu vykonávajúci svoje právo na voľný pohyb.

3. Zmena okolností jednotlivého prípadu po odmietnutí udeliť pracovné povolenie

č. 1612/68 (vykonáva zamestnanie... na celom území „toho istého štátu“).

41. Ak by mali uplatniteľné vnútroštátne procesné predpisy umožniť vnútroštátnemu súdu, aby zohľadnil aj zmeny okolností jednotlivého prípadu, ktoré vyšli najavo až po vydaní odmietavého rozhodnutia luxemburského ministra práce a zamestnanosti³¹, teda po 14. júli 2003, je v rámci doplnenia potrebné poukázať na toto:

42. Ako vyplýva zo spisu, pani Mattern mala v období od 15. júla 2003 pracovnú zmluvu na dobu neurčitú s firmou z Petange v Luxemburskom veľkovevodstve a je tam odvtedy činná ako zamestnankyňa v súkromnom sektore.

43. Z dnešného pohľadu teda pán Cikotic žiada o prístup na trh práce v *tom istom členskom štáte*, v ktorom je zamestnaná aj jeho manželka, a teda spadá už podľa znenia do územnej pôsobnosti článku 11 nariadenia

44. Pritom neprekáža ani to, že onen členský štát je štátom pôvodu pani Mattern.

45. Ustanovenia práva Spoločenstva nie sú uznané pre výlučne vnútroštátne skutkové stavy³². Ak však existuje v konkrétnom prípade vzťah k právu Spoločenstva predovšetkým preto, lebo osoba uplatnila právo voľného pohybu, tak sa použije právo Spoločenstva aj vo vzťahu k tomu členskému štátu, ktorého štátnu príslušnosť má táto osoba³³. Treba zväziť skutočnosť, že pre štátneho príslušníka členského štátu by bolo menej atraktívne, aby uplatnil svoje právo na voľný pohyb, ak by sa v dôsledku toho nemohol dovoľávať práva Spoločenstva oproti svojmu štátu pôvodu rovnakým spôsobom ako príslušníci iných členských štátov.

46. Ak teda dospeje vnútroštátny súd k záveru, že pani Mattern spĺňa kritériá

31 — V tomto zmysle možno chápať odkaz na rozsudok Kraus (C-19/92, už citovaný v poznámke pod čiarou 33) v predposlednom odôvodnení návrhu na začatie prejudiciálneho konania, kde sa odkazuje na odborný rast pani Mattern „v [jej] krajine“, teda na jej možný návrat na luxemburský trh práce.

32 — Rozsudok z 27. októbra 1982, Morson a Ihanjan, 35/82 a 36/82, Zb. s. 3723, body 16 a 17, z 18. októbra 1990, Dzodzi, C-297/88 a C-197/89, Zb. s. I-3763, body 23 a 24, a z 5. júna 1997, Uecker a Jacquet, C-64/96 a C-65/96, Zb. s. I-3171, body 16, 21.

33 — Rozsudky z 31. marca 1993, Kraus, C-19/92, Zb. s. I-1663, body 15 a 16; z 11. júna 2002, D'Hoop, C-224/98, Zb. s. I-6191, bod 30, a z 29. apríla 2004, Pusa, C-224/02, Zb. s. I-5763, predovšetkým bod 17.

migrujúceho pracovníka³⁴, tak je v postavení osoby, ktorá uplatnila právo voľného pohybu podľa článku 39 ES, a tým spadá do pôsobnosti práva Spoločenstva.

migrujúceho pracovníka nielen vstup a právo pobytu³⁷, ale aj právo na prácu v tom istom členskom štáte, v ktorom je činný migrujúci pracovník. V prípade návratu migrujúceho pracovníka na trh práce do štátu jeho pôvodu preto musí aj tam patriť jeho rodinným príslušníkom právo na prístup k zamestnaniu podľa článku 11 nariadenia č. 1612/68.

47. Tú istú úvahu je možné preniesť na odvodené práva rodinných príslušníkov migrujúcich pracovníkov, ako sú stanovené v článkoch 10 až 12 nariadenia č. 1612/68.³⁵ Ako už bolo uvedené³⁶, aj tieto odvodené práva slúžia nakoniec na podporu mobility migrujúcich pracovníkov a ochranu ich rodinného života.

49. Skutočnosť, že si manželka Mattern a Cikotic smú napriek prípadnému zamestnaniu v Luxembursku ponechať aj naďalej spoločné bydlisko v Belgicku, mimochodom vyplýva pre pani Mattern z práva na voľný pohyb, ktorý požíva ako príslušníčka Spoločenstva podľa článku 18 ES³⁸; pre pána Cikotic tu vyplýva právo na pobyt odvodené z článku 1 ods. 1 v spojení s článkom 1 ods. 2 písm. a) smernice 90/364.

50. Súhrne platí:

48. Na čo najlepšie zaručenie možnosti mobility migrujúceho pracovníka vrátane jeho možného návratu na trh práce do jeho štátu pôvodu a pritom umožnenie predovšetkým zachovania jeho rodinného života je potrebné poskytnúť manželovi a deťom

Ak sa pracovník po výkone svojho práva na voľný pohyb vráti naspäť do členského štátu,

34 — V tejto súvislosti pozri body 22 až 28 týchto návrhov.

35 — Súdny dvor tak už rozhodol, že odvolanie sa na právo Spoločenstva so zreteľom na právo vstupu a pobytu príslušníka tretieho štátu je prípustné, ak tento príslušník tretieho štátu je manželom príslušníka Spoločenstva vracajúceho sa do svojho štátu pôvodu: pozri rozsudok zo 7. júla 1992, Singh, C-370/90, Zb. s. I-4265, body 19 až 23, a z 23. septembra 2003, Akrich, C-109/01, Zb. s. I-9607, bod 54.

36 — Bod 33 a nasl. týchto návrhov.

37 — Rozsudky Singh, body 19 až 23, a Akrich, bod 54, oba už citované v poznámke pod čiarou 35.

38 — Obmedzenia práva na pobyt môžu vyplývať z článku 1 smernice Rady 90/364/EHS z 28. júna 1990 o práve pobytu (Ú. v. ES L 180, 1990, s. 26; Mim. vyd. 20/001, s. 3; ďalej len „smernica 90/364“). Táto smernica bola zmenená a doplnená smernicou 2004/38, avšak právna zmena je účinná až od 30. apríla 2006, a nemá teda význam pre skutkový stav konania vo veci samej.

ktorého je štátnym príslušníkom, tak má jeho manžel/ka pochádzajúci/ca z tretieho štátu podľa článku 11 nariadenia č. 1612/68 právo na prístup k zamestnaniu na celom území tohto členského štátu.

študentskej smernice, ktorej sa chcem ďalej v krátkosti venovať.

B — Odvodené právo začať vykonávať zamestnanie podľa článku 2 ods. 2 smernice 93/96

51. Ak by mal vnútroštátny súd dospieť k záveru, že prax pani Mattern absolvovaná v Belgicku nezodpovedá požiadavkám na skutočnú a účinnú činnosť, ale skôr činnosti tak obmedzenej, že sa javila ako čisto okrajová a vedľajšia, tak by sa nepovažovala za pracovníčku. To isté by platilo, ak by pani Mattern za svoju prax nedostávala žiadnu, čo i len malú odmenu³⁹.

52. To však v žiadnom prípade neznamená, že by manželia Mattern a Cikotic nespádali do pôsobnosti práva Spoločenstva. Do úvahy by prichádzalo v každom prípade uplatnenie

53. Inak ako sa možno domnievať z jej názvu, neplatí študentská smernica v žiadnom prípade len pre osoby, ktoré absolvujú vysokoškolské alebo odborné štúdium. Vecne sa použije vždy v prípade, ak sa štátny príslušník členského štátu zdržiava v inom členskom štáte, než je jeho štát pôvodu, a tam sa zapísal na uznanú vzdelávaciu inštitúciu s hlavným cieľom absolvovať na nej kurz odborného vzdelania (článok 1, posledná polveta smernice 93/96). Z tohto dôvodu spadá odborné vzdelávanie ako je vzdelávanie pani Mattern v Belgicku do študentskej smernice. Toto zodpovedá okrem toho aj cieľu študentskej smernice, aby sa zabezpečil prístup štátneho príslušníka jedného členského štátu k odbornému vzdelaniu v inom členskom štáte⁴⁰.

54. Z článku 2 ods. 2 druhého pododseku študentskej smernice vyplýva, že pán Cikotic ako manžel občianky Únie, ktorá sa v súlade s právnymi predpismi⁴¹ na účel vzdelávania zdržiava v členskom štáte, má nezávisle od jej

40 — Tretie a štvrté odôvodnenie, ako aj článok 1, prvá polveta smernice 93/96.

41 — Študentovi a jeho rodinným príslušníkom možno odoprieť podľa článku 1 smernice 93/96 právo na pobyt, ak študent nepredloží príslušnému vnútroštátnemu orgánu dôkaz, že má dostatok prostriedkov, a teda jeho rodina nebude počas pobytu s ním záťažou pre systém sociálnej pomoci daného hostiteľského štátu.

39 — Pozri body 23 a 28 týchto návrhov.

štátnej príslušnosti nárok začať vykonávať zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť kdekoľvek na území daného členského štátu.

o čisto vnútroštátny skutkový stav. Už len prenesením miesta bydliska do zahraničia má občan Únie právo na voľný pohyb zakotvené v práve Spoločenstva (článok 18 ods. 1 ES)⁴³.

55. Územná pôsobnosť tohto predpisu je krytá článkom 11 nariadenia č. 1612/68 („na celom území toho istého štátu“). Študentská smernica sa v prípade právneho postavenia rodinných príslušníkov študentov opiera o podobné úvahy ako nariadenie č. 1612/68 a sleduje porovnateľné ciele. Predovšetkým podľa ôsmeho odôvodnenia tejto smernice môže byť právo študenta na pobyt skutočne vykonané len vtedy, ak je poskytované aj rodinným príslušníkom. Podpora rodinného života a integrácia rodiny v hostiteľskej krajine majú teda v rámci študentskej smernice význam. Z týchto dôvodov možno vyššie uvedené skutočnosti týkajúce sa nariadenia č. 1612/68 preniesť na študentskú smernicu⁴².

57. Pani Mattern sa navyše presťahovala ako študentka za účelom odbornej prípravy do iného členského štátu. Takýto pobyt v zahraničí môže byť v neposlednom rade potrebný aj pre neskorší postup v zamestnaní študenta v jeho štáte pôvodu⁴⁴. Pri návrate do štátu pôvodu tam študent môže napríklad navštevovať ďalšie druhy štúdia alebo hneď začať pracovať. Práva vyplývajúce pre pani Mattern a jej manžela zo študentskej smernice preto musia byť uplatniteľné aj voči Luxembursku ako štátu pôvodu⁴⁵.

56. Vzhľadom na to, že pani Mattern odišla do zahraničia, nejde ani v tomto prípade

43 — V tomto zmysle aj poznámka pod čiarou 33 citovaných rozsudkov D'Hoop, predovšetkým body 8 a 29, a Pusa, predovšetkým body 12, 17 a 21, ako aj rozsudku z 12. júla 2005, Schempp, C-403/03, Zb. s. I-6421, body 40 a nasl. Inak ešte rozsudok z 26. januára 1993, Werner (C-112/91, Zb. s. I-429, body 16 a 17), v ktorého súvislosti však právo voľného pohybu príslušníkov Spoločenstva, ako aj okrem iného ani smernice 90/364 a 93/96, ešte neboli uplatniteľné; pozri k tomu aj návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Léger 1. marca 2005, Ritter-Coulais, C-152/03, vec v konaní pred Súdny dvorom, body 51 až 62).

44 — V tom istom zmysle rozsudok Kraus, už citovaný v poznámke pod čiarou 33, body 18 a nasl., týkajúci sa akademického stupňa získaného v zahraničí.

45 — Porovnaj v tejto súvislosti podrobne body 44 až 48 týchto návrhov.

42 — Body 30 až 39 týchto návrhov.

VI — Návrh

58. Z týchto dôvodov navrhujem Súdnemu dvoru, aby odpovedal luxemburskému cour administrative takto:

1. Z článku 11 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva nevyplýva pre príslušníka tretieho štátu právo vykonávať zamestnanie v inom členskom štáte ako v tom, v ktorom je jeho manžel/ka ako štátny príslušník členského štátu práve zamestnaný/ná uplatňujúc svoje právo na voľný pohyb.
2. Ak sa pracovník po uplatnení svojho práva na voľný pohyb vráti naspäť do členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, tak má jeho manžel pochádzajúci z tretieho štátu podľa článku 11 nariadenia č. 1612/68 právo vykonávať zamestnanie na celom území tohto členského štátu.